

Max Schuchart

Dankwoord bij de aanvaarding van de Martinus Nijhoffprijs 1959

Max Schuchart (1920-2005) was dichter, literatuurcriticus, journalist en vertaler, en had het liefst correspondent in Londen willen worden. Als ‘moeilijke jongen die weleens een gedichtje schreef’ kwam hij in de leer bij dichter / filosoof Victor van Vriesland, chef kunstredactie van de Nieuwe Rotterdamse Courant – naar eigen zeggen ‘een soort universitaire cursus van één professor en één student’. Toen zijn leermeester in de oorlog onderdook, ging hij als diens secretaris mee en leerde hij ‘de hele techniek van het poëzie schrijven’. Als vertaler debuteerde hij met ‘Resquiescat’, een gedicht van Oscar Wilde dat Van Vriesland hem ‘in het kader van de opleiding’ had gevraagd te vertalen en opnam in een poëziebloemlezing. Zonder deze technische achtergrond had hij nooit The Lord of the Rings van J.R.R. Tolkien – en met name de gedichten daarin – kunnen vertalen. In de Ban van de Ring was in 1957 de eerste vertaling van dit boek ter wereld, die hij veertig jaar later zelf nog heeft herzien. Zijn eerste prozavertaling was van Brighton Rock van Graham Greene. Hij was redacteur van het tijdschrift Proloog en van het Handelsblad, schreef recensies van moderne Engelse en Amerikaanse literatuur, had in Het Vaderland een Engelstalige column (‘Day by Day’) voor buitenlanders in Den Haag en werkte ook onder het pseudoniem Max Lowland. In 1978 eerde de Britse koningin hem wegens 27 jaar trouwe dienst als persattaché aan de Britse Ambassade in Den Haag met een benoeming tot Lid in de Orde van het Britse Rijk. Hij vertaalde nog andere werken van Tolkien, zoals De Hobbit, De avonturen van Tom Bombadil, Brieven van de Kerstman, Boer Gilles van Ham, Roverandom en De Silmarillion, en daarnaast de Brieven van Tolkien en diens biografie door Humphrey Carpenter. Andere belangrijke auteurs van de ca. 80 boeken die hij vertaalde waren Richard Adams, Daniel Defoe, D.H. Lawrence, Salman Rushdie, J.D. Salinger, Stephen R. Donaldson, Dylan Thomas, T. H. White (The Once and Future King was zijn persoonlijke favoriet), Oscar Wilde en Terry Goodkind. VertaalVerhaal dankt Eliot Schuchart voor de toestemming dit dankwoord hier te mogen publiceren.

Dankwoord bij de aanvaarding van de Martinus Nijhoffprijs 1959

Ik voel mij vanavond zoals het de hobbit Frodo te moede moet zijn geweest toen hij de vergadering in het Huis van Elrond bijwoonde, waar de groten van Midden Aarde verzameld waren om zich te beraden over de komende worsteling met de Zwarte Vorst van Mordor.

Maar, in tegenstelling tot Frodo, ben ik helaas niet in het bezit van de Toverring waarmee hij zich onzichtbaar kon maken. Indien ik deze Ring zou bezitten betwijfel ik het of ik op dit ogenblik nog wel voor u zou staan.

Maar ook al had ik het vermogen mij onzichtbaar te maken, dan zou dit allerminst betekenen dat daarmee ook mijn gevoelens van dankbaarheid zouden verdwijnen jegens het Bestuur van het Prins Bernhard Fonds en de jury die mij de Nijhoff-prijs heeft willen doen toekennen voor de vertaling van Tolkien's mythologische roman *The Lord of the Rings*.

Ik zie in de toekenning van deze prijs in de eerste plaats een verheugende hommage aan een modern Engels auteur die een meesterwerk heeft geschapen van een alomvattendheid als men in een periode van verwarring en heroriëntatie als waarin wij thans leven bijna niet meer voor mogelijk had gehouden. Ik prijs mij dan ook gelukkig dat ik dit monumentale werk heb mogen vertalen en dat het resultaat van deze boeiende arbeid de prijs, die de naam draagt van de dichter die wij vanavond gedenken, waardig is bevonden.

Ik zou graag een enkel woord willen zeggen over mijn opvattingen als literair vertaler. Een ieder die de economische verhoudingen in de Nederlandse uitgeverswereld kent en enig idee heeft van de vele tijd en inspanning die een gewetensvolle vertaling vergt, zal beseffen dat men dit werk bepaald niet hoeft te doen om de financiële vruchten die het afwerpt. Maar de literaire vertaler vertaalt, mijns inziens, niet in de eerste plaats om het geldelijk gewin, dat twijfelachtig is, maar vooral om ideële redenen en uit een soort roeping. Als vertaler is hij een middelaar tussen culturen. Als literator getuigt hij, met de inzet van heel zijn artistieke aanvoelings- en inlevingsvermogen en technische verworvenheden, van al datgene dat hem in het werk van de anderstalige auteur heeft getroffen en aangetrokken. De literaire vertaler is een herschepper, die op zoek is naar diezelfde vonk van inspiratie die de maker van het bewonderde origineel heeft bezielde, opdat zijn herschepping dezelfde frisheid en directheid als het oorspronkelijke kunstwerk zal krijgen.

De vertaler is, zo zou men met enige overdrijving kunnen zeggen, een profeet die zich geheel dienstbaar maakt aan de auteur wiens werk hij zo getrouw mogelijk vertolkt.

Dames en heren, men zegt dat profeten in hun eigen land niet geëerd worden. Daarom voel ik mij wel bijzonder vereerd hierop vanavond, met Bert Voeten, een gelukkige uitzondering te mogen zijn.